

STAROSTI PRIJAZNA MESTA IN OBČINE

OSKRBA V AVSTRIJSKI OBČINI GRAFENWÖRTH

V Sloveniji je nekaj občin, ki čutijo perečo potrebo po sodobni ureditvi oskrbe starostno onemoglih, kronično bolnih in invalidnih ljudi. Pred očmi imajo tako tisto četrtno, ki se preseli v dom za stare ljudi, kakor one tri četrtine, za katere s tiho prizadevnostjo skrbijo svojci. Po Evropi je uveljavljeno pravilo, naj bo dom za stare ljudi v domačem kraju, enako kakor vrtec in osnovna šola za otroke. Poleg domov naglo razvijajo ducat programov, ki pomagajo onemoglim in njihovim domačim na domu, da lahko starejši ostanejo čim dlje časa doma. Ti programi zajemajo prilagajanje stanovanj, oskrbo na domu, razbremenilno pomoč svojcem, dnevno in nočno varstvo, zlasti pa usposabljanje svojcev, ki negujejo svoje domače. Naglo naraščanje deleža starih ljudi nas sili, da tudi Slovenija sledi temu razvoju. Pri nas imajo nekatere občine velike domove, druge jih nimajo, zato se morajo najranljivejši stari ljudje odseliti v dom za stare, ki je v njim neznanem kraju. Nekaj slovenskih občin, ki čuti perečo potrebo po gradnji lastnega manjšega sodobnega doma, se v tem prizadevanju med seboj povezuje v iniciativo, da bi skupno prišle do grozdaste povezave takšnih domov; skupaj s krajevnim domom pa seveda hočejo uvajati celoten nabor sodobnih programov za razbremenilno pomoč pri oskrbi in staranju na svojem domu. Pri tem prizadevanju sodelujejo s podjetjem Firis, ki pri nas usposablja za kvalitetno sodobno oskrbo v domovih, in z Inštitutom Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje, ki vodi slovensko mrežo *Starosti prijaznih občin in mest* ter razvija sodobne

programe za kakovostno staranje, za medgeneracijsko sodelovanje vseh občanov in za razbremenilno pomoč družinskim članom pri oskrbovanju svojca.

Z župani in s predstavniki občinskih uprav iz šestih slovenskih občin – Ivančne Gorice, Komende, Loške doline, Pivke, Šentjerneja, Železnikov in Žirov – smo si 1. in 2. junija letos ogledali, kako deluje sodobni občinski dom z drugimi sodobnimi programi za oskrbo v majhni avstrijski podeželski občini Grafenwörth, petdeset kilometrov zahodno od Dunaja. Kaj smo videli?

Dom je lepa pritlična stavba sredi trga. Pred dobrimi desetimi leti so ga zgradili na mestu, kjer je bil prej velik krajevni mlin; ta je zaposloval trideset občanov, sedanji dom jih skupaj z drugimi socialnimi in zdravstvenimi dejavnostmi zaposluje preko sto. V isti stavbi imajo namreč vrsto programov za ta kraj, med drugim tudi dve enoti krajevnega vrtca. Vzgoja najmlajših za medgeneracijsko sožitje v kraju in kakovostna oskrba najbolj onemoglih občanov sta tako tesno prepleteni v obojestransko korist, da to človeka res navduši. Lepega sožitja s starimi ljudmi se namreč ne otroci in ne odrasli ne moremo učiti na daljavo ali ob slikanicah, ampak samo v živem osebnem stiku. Stari ljudje so najbolj srečni, ko gledajo otroke pri igri – arhitektura je zasnovana tako, da otroci in starejši uporabljajo deloma skupne prostore, tudi nekatere dejavnosti imajo oboji skupne. To imajo radi tako otroci kakor starejši, zlasti najbolj nebogljani, ki so v celoti odvisni od oskrbe. V tem domu je večina takih: imajo bodisi hudo demenco ali pa so tako oslabei, da bi sicer ves dan ležali v postelji. Ko smo dopoldne hodili po domu, smo videli, da

so oslabei večinoma na vozičkih pri raznih dejavnostih, prav tako tisti z demenco, zato je dom na svoj način podobno živahen kakor vrtec, ki ga starejši gledajo čez okno.

V domu sodelujejo poleg zaposlenih tudi občani prostovoljci, ki so različno stari – od mladih do upokojencev, kar šestdeset jih imajo na seznamu, ki kako uro tedensko pomagajo, da je dom tako domač. Dom skrbi za njihovo usposabljanje in organizacijo. V delo doma so tako lepo vključeni, da pri ogledu človek ne prepozna, ali je določena oseba, ki se z nekim stanovalcem pogovarja, mu bere ali dela s skupino, zaposleni strokovnjak ali prostovoljec. Očitno doživljajo isto, kar doživljamo tudi pri nas, ko po občinah in domovih usposabljam prostovoljce. Ti pogosto rečejo, da več dobijo zase, kakor dajo starejšim s tem, ko jim posvetijo nekaj svojega časa in moči. Od starejših, ki se s prostovoljci tedensko družijo v skupini za kakovostno staranje, pa sem velikokrat slišal stavek: »Ura našega srečanja v skupini je najlepša ura v tednu.«

Dom v občini Grafenwörth vodi družba SeneCura, ki je v Avstriji najbolj znana in razvojno naravnana na področju oskrbovanja in drugih socialnih storitev, prav tako tudi na področju zdravstva, zlasti rehabilitacije. SeneCura je del velike evropske družbe Orpea, ki ima sedež v Parizu in vodi v devetih evropskih državah oskrbovalne in zdravstvene ustanove. SeneCura zadnjih deset let zelo uspešno uvaja te ustanove na Češkem, pripravljena pa je sodelovati tudi s Slovenijo z vlaganji, izkušnjami in znanjem.

Značilnost SeneCure je tesno sodelovanje s krajevno skupnostjo pri zadovoljevanju socialnih potreb. V Avstriji in drugod, kjer jih nek kraj povabi k sodelovanju, vprašajo, kaj potrebujejo, nato z njimi naredijo človeško in strokovno kakovosten in finančno vzdržen načrt ter ga brez odlašanja

uresničijo v praksi. Pri tem tesno sodelujejo tako s krajevnim vodstvom kakor z vsemi strokovnimi, gospodarskimi in drugimi subjekti, ki delujejo v kraju: predsednik vodstvenega sosveta nove ustanove je krajevni župan, krajevni strokovnjaki so člani, hrano kupujejo lokalno, koristijo storitve, ki so v kraju. Videli smo, da njihovo geslo *Bliže ljudem* ni reklamna fraza, ampak temeljna usmerjenost.

Ena od njihovih odlik je tesna povezanost sociale in zdravstva v kraju. V današnjih razmerah razvitega sveta ne zdravstvo ne sociala ne moreta delati uspešno, če sta ločena. Isti ljudje so starostno onemogli in imajo kronične bolezni ali zlom po padcu. Njihova rehabilitacija za čim večjo samostojnost, socialna oskrba in socialna mreža, v kateri živijo, je ena sama celota. Samo če so strokovni in upravni sistemi v občini ali državi povezani v skladno celoto, je njihovo socialno in zdravstveno delovanje za ljudi lahko kakovostno, obenem pa je ta povezanost tudi pogoj za finančno vzdržnost. SeneCura nikjer ne da svoji krajevni ustanovi ime dom za stare ljudi, ampak *socialno središče*. V njegovem okviru smo v tem kraju s 3.500 prebivalci videli krajevni dom za stare ljudi, vrtec, izjemno živahen fitness center za starejše, pomoč na domu, prvo medicinsko pomoč, izobraževalni center za delo z dementno bolnimi (validacija) itd. Kako delujejo centri SeneCure, nam je ob temeljitem prikazu delovanja doma razložila vodja doma, medtem ko sta delovanje celotne SeneCure prikazala direktor Anton Kellner in odgovorni strokovnjak za razvoj programov oskrbe. Vsi so zelo odprto in jasno odgovarjali na vsa naša vprašanja.

Slovensko skupino je v domu izredno prijazno sprejel krajevni župan mag. Alfred Riedl. Njegov nagovor nam je razodel skrivnost, zakaj to krajevno socialno središče

SeneCure deluje tako dobro. On sam je razgledan, socialno čuteč človek in organizacijsko uspešen podjetnik. Je tudi poslanec v parlamentu, zveza preko dva tisoč avstrijskih občin in mest ga je izbrala za predsednika. Kako tesno je povezan z domom in s krajevnim socialnim centrom SeneCure, pove že dejstvo, da predseduje društvu prostovoljcev, ki pomagajo v centru. Njegovo predavanje o sodobni politiki za kakovostno življenje starih ljudi in za sodelovanje generacij, zlasti pa o decentralizirani politični vlogi krajevnih skupnosti pri tem, je prekosilo predavanje kakršnegakoli strokovnjaka. Odgovor na vprašanje, zakaj ta občinski dom za stare

ljudi in celotni krajevni socialni center delujeta tako vzorno, da ju je vodstvo SeneCure izbralo med stotinami svojih ustanov, da bi slovenskim županom in stroki pokazalo dober primer v praksi, je tudi občina sama. Ta se je pred petnajstimi leti odločila, kaj potrebuje, povabila je k sodelovanju SeneCuro, od tedaj pa tesno sodelujejo pri uvajanju in izvajanju vsega, kar občina na socialnem in zdravstvenem področju potrebuje. To je sodobni politični in upravni pristop k uspešnemu reševanju nalog ob staranju prebivalstva, da je lahko občina prijazna staranju in sožitju vseh generacij.

Jože Ramovš